

CZU: [654.17 + 070]:061.1 EU

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.5816616>

PROIECTUL TELEVIZAT VECTOR EUROPEAN, MOLDOVA 1: VIZIUNE ȘI ACȚIUNE

Mihai LESCU

Universitatea de Stat din Moldova

În articolul de față autorul își concentrează atenția asupra examinării activității videomagazinului *Vector European* de la postul Moldova 1 al Instituției Publice Naționale a Audiovizualului „Teleradio-Moldova”, privind reflectarea integrării europene. El încearcă să evidențieze cauzele ce au condus la faptul că de-a lungul anilor Republica Moldova din „poveste de succes” în ce privește implementarea angajamentelor de integrare a devenit „țara ratării” politicilor europene. Aceasta în pofida faptului că mass-media de la noi, în mod special postul de televiziune Moldova 1, ani la rând reflectă consecvent și multiaspectual problematica integrării europene și apropierii țării noastre de Comunitatea europeană. Analiza întreprinsă dă posibilitate autorului să vină cu reflecții concrete privind redresarea situației în domeniul reflectării de către mass-media de la noi a problematicii privind integrarea europeană.

Cuvinte-cheie: *integrare europeană, materiale jurnalistice, vector european, audiovizual, emisiune TV, Acord de Asociere, Parteneriat Estic.*

THE TV PROJECT VECTOR EUROPEAN, MOLDOVA 1: VISION AND ACTION

In this article, the author focuses his attention on examining the activity of the *Vector European* video magazine at the Moldova 1 station of the National Public Broadcasting institution “Teleradio-Moldova”, on the coverage of European integration. He tries to highlight the causes behind the transition of the Republic of Moldova from the “success story” in terms of implementing the commitments of integration to a “failed state” of European policies. This occurred despite many years of consistent and multi-aspectual coverage of the issue of European integration and our country’s rapprochement to the European Community by our media, especially the TV channel Moldova 1.

The analysis undertaken gives the author the opportunity to come up with concrete reflections on the recovery of the situation in the field of local media coverage of European integration.

Keywords: *European integration, journalistic materials, European Vector, audiovisual, TV show, Association Agreement, Eastern Partnership.*

Introducere

Despre aspirațiile Republicii Moldova de integrare europeană se discută multiaspectual de la obținerea independenței și suveranității ei. Însă, parcursul celor trei decenii a demonstrat că pentru Republica Moldova, semnatarea Acordului de Asociere cu UE, integrarea europeană rămâne un subiect controversat. Modul de reflectare de către mass-media a integrării europene a țării noastre a fost, în mare parte, influențat/determinat de acțiunile și comportamentul formațiunilor politice aflate de-a lungul anilor la guvernare, dar și de interesele geopolitice pe care le au în regiunea noastră Uniunea Europeană, SUA și Federația Rusă.

În articolul de față autorul își concentrează atenția asupra examinării activității videomagazinului *Vector European* de la postul „Moldova 1” al Instituției Publice Naționale a Audiovizualului „Teleradio-Moldova”, privind reflectarea integrării europene, în mod special în anii 2012-2016. El încearcă să evidențieze cauzele ce au condus la faptul că de-a lungul anilor Republica Moldova din „poveste de succes” în ce privește implementarea angajamentelor de integrare a devenit „țara ratării” politicilor europene. Aceasta în pofida faptului că mass-media de la noi, în mod special postul de televiziune Moldova 1, ani la rând reflectă consecvent și multiaspectual problematica integrării europene și apropierii țării noastre de Comunitatea europeană.

Fiind un ținut „în calea tuturor răutăților”, vorba cronicarului Grigore Ureche, Republica Moldova, în granițele sale de azi, rămâne în continuare o țară-tampon între două proiecte geopolitice majore: unul euro-atlantic (NATO și Uniunea Europeană), care s-a materializat în 2007, când România a devenit parte integrantă a lui, iar cel de al doilea proiect își are sorgintea în metamorfozele ce au survenit în spațiul ex-sovietic, începând, mai cu seamă, cu toamna anului 2003, când la summitul Comunității Statelor Independente (CSI) președinții Federației Ruse, Belarusiei și Kazahstanului au semnat un acord privind crearea unui Spațiu Economic Comun (SEC), acesta fiind nimic altceva decât „o replică a UE, prevăzându-se taxe comune, circulația liberă

a mărfurilor, serviciilor, capitalurilor și forței de muncă, dar și armonizarea legislației comerciale, în vederea înlăturării barierelor vamale" [1, p.42]. Chișinăul a fost exclus atunci din acest aranjament, fără a i se explica motivele, ceea ce a determinat protestele autorităților de la noi.

În condițiile noilor realități: destrămarea URSS, sfârșitul războiului rece, dar și declanșarea ofensivei SUA împotriva terorismului, ce au stat la baza reconsiderării unor aspecte fundamentale ale geopoliticii mondiale, inclusiv la redefinirea *Heartland*-ului, care, în corespundere cu noile interpretări ale cercetătorilor, traversează un spațiu ce cuprinde Caucazul, Asia Centrală, Afganistanul și Orientul Mijlociu lărgit [2], Republica Moldova s-a pomenit atrasă în conflictul militar transnistrean și cu mai multe probleme sociale și etnice, la care nu găsește răspuns nici azi, într-o zonă, numită de Zbigniew Brzezinski „Balcanii globali”, datorită potențialului exploziv al ei de a arunca lumea în haos [3].

Prin urmare, constatăm faptul că la acea vreme clasa politică aflată la guvernarea țării, mai mult debusolată, a anunțat vectorul european ca un colac de salvare și ieșire onorabilă din situația în care se pomenise. Astfel, în opinia specialiștilor, integrarea europeană a țării noastre nu a fost o alegere internă, determinată de evoluția societății moldovenești însăși, ci o opțiune impusă de mai multe evenimente externe, din care motive cursul inițial a fost mai degrabă unul fragil. În plus, integrarea europeană era percepută la acea vreme de clasa politică de la Chișinău doar ca o prioritate geopolitică, ceea ce împiedica conștientizarea de către o mare parte din cetățeni a UE drept o comunitate de valori democratice [4].

Context

La începuturi, aspirațiile țării noastre de a stabili relații cu Uniunea Europeană au avut susținere. Acestea au prins contur după semnarea la 28 noiembrie 1994 de către Republica Moldova a Acordului de Parteneriat și Cooperare (APC) cu UE.

Ulterior, accelerarea proceselor de extindere a UE a condus la apropierea țării noastre de spațiul ex-sovietic al Europei de Est. În acest context a sporit simțitor și interesul UE pentru stabilitatea social-politică și securitatea statelor din această regiune, care s-a soldat în mai 2004 cu elaborarea Politicii Europene de Vecinătate (PEV). Noua inițiativă a UE prevedea crearea unui cerc de state prietene, prospere și stabile în jurul său, PEV neavând scopul de a schimba cadrul juridic al relațiilor Republicii Moldova cu UE. Mai mult, în 2005 APC a completat acordul de bază al parteneriatului moldo-comunitar cu un document politic în forma unui Plan de acțiuni UE–Republica Moldova (PA UE-RM), destinat accelerării reformelor politice, economice și sociale în țara noastră, în schimbul aprofundării relațiilor sale cu UE.

Anume documentele expuse cronologic mai sus și PA UE-RM au contribuit în următorii ani la consolidarea independenței țării și la afirmarea statutului ei de actor al vieții geopolitice în lume, de promotor al valorilor democratice și al statului de drept. Și tot ele au stat la temelia pregătirii pentru semnarea de către Republica Moldova a Acordului de Asociere cu UE la Vilnius în toamna anului 2013, care a intrat în vigoare peste un an, după ce a fost ratificat în 2014 de către Parlamentul RM și de Bruxelles.

După intrarea în vigoare, la 1 iulie 1998, a APC Republica Moldova începe să iasă din anonim, chiar dacă pentru Occident adevărata miză o reprezenta ancorarea Ucrainei în Vest. Nu întâmplător UE și-a intensificat la acea vreme activitățile diplomatice în fostul spațiu sovietic, în special în statele care urmau să devină sau devenise vecini ai Uniunii. În timp ce Moscova trata fostele republici sovietice drept „străinătate apropiată”, oficialii de la Bruxelles le considerau „vecini comuni” ai Rusiei și ai UE. Cu toate acestea, Republica Moldova rămâne relevantă pentru Rusia, de unde și interesul ei constant față de Tiraspol. Încă în 1995, Duma de Stat a adoptat o hotărâre prin care cerea președintelui Boris Elțin să recunoască Transnistria drept zonă de interes strategic pentru Moscova, „ținând seama de tendința de extindere a NATO spre est” [5, p.379]. Și în prezent, importanța Transnistriei rezidă mai puțin în prezența unei populații rusofone, cât în faptul că, prin intermediul acesteia, Moscova „poate menține Republica Moldova sub tutelă, Ucraina sub control și Balcanii sub supraveghere” [6, p.171]. Nu este exclus că și pe viitor Moscova va continua să joace pe cartea transnistreană, încercând să împiedice, pe cât este posibil, reglementarea conflictului, obligând astfel Republica Moldova să rămână prizonieră într-o zonă gri sub influență rusească, care prin posturile sale TV ce emit pe întreg teritoriul țării noastre, dar și prin presa de limbă rusă tipărită la noi desfășoară un adevărat „bombardament informațional” în scopul inoculării cetățenilor că „paratrăsnetul” salvării noastre este aderarea la Uniunea Euroasiatică. (Termenul „Uniune Eurasiatică”, frecvent utilizat în limbajul politic, se referă la mai multe lucruri. Astfel, acesta desemnează o uniune vamală, inițiată în anul 2006 și lansată în 2010, care include

Rusia, Belarus și Kazahstan și care s-a transformat în 2012 într-un Spațiu Economic Comun al celor trei state. De asemenea, de multe ori, termenul este folosit pentru a desemna Comisia Economică Eurasiatică (fosta Comisie a Uniunii Vamale), care este executivul Uniunii Vamale. La fel, termenul se referă la Uniunea Economică Eurasiatică (UEE), o instituție nouă care a fost lansată la 1 ianuarie 2015). Deși este prea devreme să vorbim de impactul economic al UEE, bazele sale economice par a fi incerte. Astăzi, pentru toate țările post-sovietice (excepție fac Belarus și Uzbekistan), UE și China sunt parteneri comerciali mai mari decât Rusia [7]. La moment devine tot mai clar că Uniunea Eurasiatică a fost o încercare de a inversa dezintegrarea fostului spațiu sovietic prin transformarea lui într-o nouă Eurasie. Însă eforturile întreprinse în acest sens par să fi precipitat sfârșitul visului lui V.Putin de a edifica o Eurasie largită. Adevărata și mica Uniune Eurasiatică va continua să existe și timpul va arăta dacă aceasta se va bucura de succes. Dar visul unei Eurasii geopolitice a murit în Ucraina. Eurasia reală se va limita la membrii săi existenți (Rusia, Belarus, Kazahstan) și la cele câteva state mici și sărace care vor adera și ele (Armenia, Kârgâzstan și, probabil, Tadjikistan), dar care nu vor face neapărat această Uniune mai puternică [8].

Prin cele menționate anterior în mare măsură se explică faptul de ce și după aproape trei decenii de la obținerea independenței integrarea europeană rămâne pentru Republica Moldova un subiect controversat. Modul de reflectare de către mass-media de la noi a aspirațiilor Republicii Moldova de integrare europeană a fost în mare parte determinat de acțiunile practice întreprinse de clasa politică aflată de-a lungul anilor la guvernare. Fiind preocupate mai mult de a se menține în vârful piramidei puterii, indiferent de coloratura ce o aveau, partidele politice de la guvernare, aflate sub presiunea geopolitică impusă de interesele UE, SUA și ale Federației Ruse, au dus de-a lungul anilor o politică duplicitară și inconsecventă, ce face ca și acum Republica Moldova să penduleze în opțiunile sale de integrare între Vest și Est.

Impedimentele semnalate în situațiile oportune de către mass-media nu întotdeauna au fost luate în calcul de clasa politică de la Chișinău, ceea ce a condus la faptul ca din „poveste de succes” în ce privește realizarea angajamentelor de integrare, în ultimii ani țara noastră să devină una a ratării politicilor europene. Aceasta chiar și în situația când, alături de presa tipărită, majoritatea posturilor de televiziune și radio au emisiuni specializate despre integrarea europeană, tratează pe larg în buletinele de știri subiectele ce țin de relațiile moldo-comunitare: Publika TV – *Euro Dicționar*; Vocea Basarabiei – *Valori Europene*; Europa Liberă – *Dicționar European* și *Dialoguri Europene*; Portalul de știri Unimedia – *Moldova și Lumea*. Și alte posturi: Prime TV, Jurnal TV, TV8, Radio Noroc etc., de asemenea, reflectă pe larg subiectele de interes european. Dar dintre toate mass-media se distinge Instituția Publică Națională a Audiovizualului, Compania „Teleradio-Moldova”, care oferă cele mai multe produse specializate privind Uniunea Europeană și integrarea țării: la TV – *Vector European*, *Descoperă Europa Ta*, *ABC-ul Integrării Europene*; la radio – *Obiectiv Europa*.

Din considerentele expuse mai sus, pentru un studiu mai aprofundat și la obiect privind reflectarea problematicii moldo-comunitare, am ales videomagazinul *Vector European*, găzduit de postul public Moldova 1 al Instituției Publice Naționale a Audiovizualului (IPNA) Compania „Teleradio – Moldova” (TRM), din momentul inaugural – iunie 2004 și până în 2016. În acest segment de timp *Vector-ul European* a suferit schimbări substanțiale, transformându-se, prin străduința echipei redacționale în frunte cu jurnalista Ludmila Barbă, formator european, dintr-un sumar de știri din viața și activitatea Uniunii Europene într-un talk-show, care și-a menținut caracteristicile sale distinctive până în 2011, când a devenit un veritabil videomagazin.

Atunci când a fost lansată, emisiunea *Vector European* avea, ca și în prezent, o durată de 30 de minute, propunând telespectatorilor mai multe secvențe din istoricul constituirii Uniunii Europene și despre politicile puse în aplicare de către instituțiile ei în legătură cu promovarea și garantarea proceselor de democratizare în țările-parte a comunității, apărarea drepturilor sociale și politice ale oamenilor, dar și a intereselor de a-și extinde hotarele prin atragerea în componența sa a noi state, care obținuse suveranitatea și independența în urma destrămării URSS și a „lagărului socialist” de pe continentul nostru. În această perioadă emisiunea *Vector European* a găzduit preponderent dispute în studiou cu experți și analiști politici din domeniu, interviuri cu reprezentanți ai instituțiilor de resort ai CE și UE, care ne vizitau țara, în scopul de a bătători drumul țării noastre către Occident prin propunerea de proiecte chemate să impulsioneze procesele integraționiste și să ne apropie mai mult de marea familie a comunității europene.

Proiectul televizat *Vector European* a fost o premieră pentru spațiul audiovizual al Republicii Moldova în materie de integrare europeană și de promovare a valorilor și politicilor europene. Echipa de aici a fost și rămâne un martor ocular și un reporter devotat al celor mai importante evenimente din istoria relațiilor dintre

Republica Moldova și Uniunea Europeană: deschiderea oficiului Delegației UE la Chișinău și lansarea activității misiunii EUBAM, semnarea Planului Individual de Acțiuni RM-UE și realizarea acestuia, semnarea și ratificarea Acordului de Asociere și a celui de Liber Schimb.

Jurnaliștii permanent se străduie să pună la dispoziție telespectatorilor știri și materiale de diverse genuri, proprii sau preluate de pe alte surse media, care să ofere o viziune mai amplă a ceea ce se întâmplă în spațiul dintre Est și Vest. Tot la *Vector European* pot fi văzute numeroasele proiecte sociale implementate cu suportul Uniunii Europene, care schimbă viața oamenilor și a localităților.

De asemenea, echipa redacțională de la *Vector European* realizează ediții speciale, care reflectă multi-aspectual vizitele înalților oficiali europeni în țara noastră. În calitate de autori/reporteri, membrii echipei în frunte cu Ludmila Barbă lucrează deseori în emisie directă mai multe ore încontinuu, timp în care adesea schimbă invitații și teme, au conexiuni cu carele mobile de la Aeroportul Internațional și Reședința de Stat, cu experți din afara țării etc. De altfel, într-un interviu, răspunzând la întrebarea: „Unde se află R. Moldova pe calea aderării la UE?”, autoarea și moderatoarea emisiunii, conștientă de faptul că nici clasa politică de la Chișinău și nici cetățenii nu au făcut totul pentru accelerarea aderării, remarcă: „Au dreptate cei care spun că Uniunea Europeană nu ne-a promis o integrare plenară. Dar lucrurile se schimbă vertiginos. Conjunctura geopolitică îi face până și pe cei mai conservativi europeni să-și modifice viziunile și opțiunile. Cine a putut visa acum 10 ani ca am putea obține vreodată libera circulație în spațiul Schengen?”. Tot în acest context Ludmila Barbă sublinia: „Republica Moldova are șansa să se integreze în UE într-o perspectivă mai îndepărtată. Dar să nu uităm că și cele 10 țări, care au aderat la 1 mai 2004, au parcurs o cale de 10-14 ani până au obținut calitatea de membru, au efectuat mai multe reforme, unele dintre care absolut nepopulare. Însă viitorul nostru depinde în mare parte și de noi. Acum trebuie să-i convingem nu doar pe europeni că suntem serios intenționați să asimilăm valorile și standardele europene, ci și pe conaștrii noștri, care între timp au devenit eurosceptici” [9]. Într-o măsură mai mare sau mai mică, eurosceptici au devenit nu doar cetățenii, dar și jurnaliștii, când după mai mulți ani care însuflau speranța că Republica Moldova se mișcă într-o direcție corectă, odată cu „inventarea” de către Rusia a Uniunii Euroasiatice, s-a dovedit că, într-adevăr, cetățenii noștri tot mai puțin cred în viitorul european al țării. Astfel, potrivit datelor extrase din Barometrul de Opinie Publică (BOP) al Institutului de Politici Publice din Chișinău, ideea integrării europene a fost susținută în proporție de 60-70 la sută din populație, începând cu anul 2003 și până în 2010. În anul 2007 a fost înregistrat recordul susținerii de către populația Republicii Moldova a vectorului european, un nivel de 76%, mai mare chiar decât al multor țări membre UE. Însă în 2011 se atestă cea mai mare scădere a susținătorilor vectorului european. Rezultatele sondajelor din luna noiembrie 2011 arată că doar 47% din populația Republicii Moldova ar alege integrarea europeană. Aceasta se explică prin faptul că cetățenii noștri în mare parte au doar cunoștințe sumare despre UE și integrarea europeană a Moldovei. Ei percep Uniunea Europeană prin lucruri abstracte, generale și chiar superficiale. Conform Barometrului de Opinie Publică din noiembrie 2013, la întrebarea: Ce înseamnă pentru dumneavoastră Uniunea Europeană?, moldovenii au răspuns: 33% – libertatea de a lucra în toate țările comunității; 28% – înrăutățirea relațiilor cu Rusia și libertatea de a călători în UE; 26% – prosperitate economică; 17% – libertatea de a studia în instituțiile de învățământ din țările UE; 14% – pace, pierderea independenței țării; 10% și mai puțin – democrație; șomaj; protecție socială. Dar, remarcă specialiștii, observăm că în concepția cetățenilor UE este văzută ca o organizație care trebuie să ne ofere beneficii (de a lucra, călători, învăța) și mai puțin, sau deloc, drept un instrument de a ne moderniza țara, economia, agricultura, satele, drumurile; de a ne îmbunătăți standardele de viață, a combate corupția, a reforma justiția și a crea noi locuri de muncă.

Situația s-a complicat și mai mult, când odată cu lansarea oficială a proiectului geopolitic al Uniunii Vamale, devenită ulterior Uniunea Euroasiatică, s-au intensificat și eforturile Rusiei de a deveni un pol de atragere a fostelor țări sovietice și de a crea o „lume a Estului”, cu valori și modele distincte de cele europene. Atunci practic a început proiectul președintelui rus Vladimir Putin de a restabili Uniunea Sovietică sub o altă formă. Bineînțeles că astfel a pornit și o campanie mediatică prin intermediul tuturor posturilor rusești, foarte populare și privite cu încredere de moldoveni [10, p.8].

Toate cele menționate mai sus i-au făcut pe jurnaliștii de la emisiunea *Vector European* să-și revadă rostul și contribuția privind reflectarea problematicei privind integrarea europeană a țării noastre. La baza deciziei de restruc-turare au stat mărturie și multe concluzii de ordin sociologic, care indicau asupra lacunelor în activitatea de familiarizare a populației privind perspectivele europene ale țării noastre. Din cauza unei informări vagi și neverificate despre UE, pe care o are o mare parte din populație, dar mai ales în urma manipulării și războiului

informațional dus de forțe interne și externe în favoarea aderării la Uniunea Vamală, în societate sunt răspândite o serie de stereotipuri și informații eronate despre integrarea europeană, cum ar fi: Republica Moldova își va pierde astfel independența, afectarea relațiilor cu Rusia, vom avea pe piață și vom consuma doar produse ne-calitative, vom renunța la produsele autohtone naturale, atât timp cât suntem săraci și avem o economie slabă nu putem să ne integrăm în UE, trebuie mai întâi să ne rezolvăm problemele interne precum șomajul și sărăcia [11]. În această ordine de idei jurnaliștii au renunțat la multe dintre perspectivele generaliste geopolitice de abordare a problematicii în favoarea celor de ordin geoeconomice, reorientându-se către subiecte precum: dezvoltarea cooperării și inițiativelor regionale, în special cooperarea economică la Marea Neagră prin Organizația pentru Democrație și Dezvoltare Economică GUAM, ca precondiții ale integrării europene a țării noastre, determinarea impactului Rusiei, României și al Ucrainei asupra ecuației relațiilor moldo-comunitare privind realizarea obiectivelor PEV, punerea în practică a strategiei celor „3-D” (demilitarizare, decriminalizare, democratizare) pentru Transnistria, document adoptat de Parlamentul RM, dar și promovarea cooperării tranfrontaliere. Planurile jurnaliștilor de alfabetizare și informare a populației în materie moldo-comunitară presupuneau examinarea/discutarea multiaspectuală a problematicii integrării europene în urma exploatării pe larg atât a genurilor informative, cât și a celor analitice și de opinie.

În mare, anume aceste intenții nobile ale jurnaliștilor, care au condus la reformatarea și redimensionarea emisiunii *Vector European*, ne-au determinat să acordăm o atenție sporită modului cum este tratată problematica moldo-comunitară în noul ei format de videomagazin.

În cazul nostru am examinat 92 de emisiuni *Vector European*, ceea ce constituie o medie de cca 50% din numărul total al celor puse pe post în fiecare dintre anii 2012-2015.

Determinarea noastră a fost motivată și de faptul că din luna septembrie 2011, cum am mai menționat, emisiunea *Vector European* devine un videomagazin, păstrându-și durata de 30 de minute și rămânând axată totalmente pe tematica de integrare europeană, fiind difuzată în fiecare zi de luni și oferind telespectatorilor o informație vastă despre istoria și politicile Uniunii Europene, despre realizarea de către țara noastră a angajamentelor asumate în fața UE și apropierea ei de comunitatea europeană, dar și răspunsuri la mai multe întrebări, pe care ni le sugerează chiar jurnaliștii realizatori: „Ce reprezintă întâi de toate UE? Câte decenii i-a trebuit ca să ajungă la un spațiu economic, vamal și monetar comun? Care este prețul pe care ar trebui să-l plătim noi pentru a beneficia de un trăi ca în Europa?”

Alegerea făcută de noi în privința emisiunilor luate pentru analiză a avut la bază și faptul că în acest segment de timp Republica Moldova își făcuse încetul cu încetul „temele pentru acasă”, în urma a nu mai puțin de 15 runde de negocieri cu UE în vederea Acordului de Asociere, pe care în anii 2013-2014 l-a parafat și semnat cu Bruxelles-ul. Mai mult, începând cu 2014 jurnaliștii de la *Vector-ul European* acordă în materiale o atenție sporită problemelor ce țin de libera circulație, de implementarea Acordurilor: de Liber Schimb și de creare a Zonelor Economice Libere – elemente-cheie ale Parteneriatului Estic. Însă, după cum susține și jurnalista Ludmila Barbă, mass-media noastră și-ar putea aduce contribuția la prevenirea anumitor procese, îndemnându-i pe colegi să scrie nu doar despre beneficiile UE, dar și despre problemele cu care se confruntă Belarus și Kazahstan în interiorul Uniunii Vamale, ajutându-i pe oameni să înțeleagă că nu te poți bizui pe un parteneriat spre care ești împins prin șantaj, și că atunci când accepți umiliința contra unor promisiuni de prețuri mai mici la resursele energetice te faci vulnerabil și accepți poziția de supus pentru mult timp înainte; or, orice manifestare de „rebeliune” ar însemna să fii întors la punctul „0” [12]. Or, negocierile cu Rusia din toamna lui 2021 privind încheierea unui nou contract de aprovizionare a țării cu gaze ne-au demonstrat cu prisosință adevărul celor afirmate mai sus.

Analiza emisiunilor *Vector European* demonstrează că ele în mare parte se aseamănă prin structură și compoziție, prin modul de tratare și interpretare/prezentare a celor 4 subiecte de bază, pe care le poate acoperi în timp de 30 de minute un telemagazin. Din elementele de structură ale emisiunii face parte indispensabilă și știrea-fanion, dacă putem spune așa, pe care prezentatoarea Ludmila Barbă o servește spectatorilor înainte de a le aduce la cunoștință subiectele de bază ale videomagazinului. Știrea, plasată în capul emisiunii, este aleasă cu mîgălă, ea vizează/se pronunță asupra unui eveniment tematic consumat, aflat în derulare sau care va avea loc/ se va produce în timpul apropiat, semnificativ/important pentru majoritatea celor care nu sunt indiferenți față de procesul moldo-comunitar.

Audierea celor peste 40 de ore de emisie din anii 2012-2015 ne dă temei să afirmăm că *Vector-ul European* de la postul TV Moldova 1 a adunat în jurul său o echipă de profesioniști care sunt bine orientați și determinați

în ceea ce au de făcut în domeniul de referință. Emisiunile puse pe post iau în dezbatere subiecte de rezonanță și importanță majoră, moderatoarea având grijă ori de câte ori intră în emisie să exprime conținutul tematic nu prin anunțarea subiectelor abordate, ci prin căutarea răspunsului la întrebarea-titlu, încercând pe această cale să-l sensibilizeze pe telespectator, să-l facă partaș al dezbaterii/ discuției ce o demarează. Ilustrăm cele spuse prin titlurile-întrebări preluate din două emisiuni: una din 24 mai 2012: „1. Cum a apreciat Comisia Europeană eforturile de integrare europeană ale Moldovei? 2. De ce societatea civilă pledează în fața Bruxellesului pentru demararea celei de a doua faze a Planului de Acțiuni privind regimul liberalizat de vize? 3. Cum intenționează liderii europeni să soluționeze criza din Zona Euro? 4. Cum a fost marcată Ziua Europei în Autonomia Găgăuză?”, iar cealaltă, din 4 mai 2015: „1. De la „istorie de succes” la „parteneriat promițător”. 2. Cum sunt apreciate relațiile moldo-comunitare de către oficialii europeni? 3. Care sunt primele rezultate ale implementării Acordului de Liber Schimb cu Uniunea Europeană și ce probleme pun pe tapet producătorii autohtoni? 4. Cine sunt învingătorii concursului desfășurat de ambasada Germaniei în țara noastră? 5. De ce luna mai e sub semnul Europei, păcii și a stabilității?”. Desigur, și o emisiune, și cealaltă au cap de afiș câte o știre: în emisiunea din 24 mai 2012 ni se aduce la cunoștință că asocierea cu UE ar avea sorti mai mari de izbândă, dacă am reuși să soluționăm conflictul transnistrean, iar în emisiunea din 4 mai 2015 ni se sugerează că chiar dacă în textul Declarației finale a summit-ului de la Riga probabil nu se vor regăsi prevederi clare de aderare la comunitatea europeană, UE rămâne deschisă, în mod special pentru țările Parteneriatului Estic.

Subiectele abordate în materialele difuzate în cadrul emisiunii *Vector European* în perioada de referință au un diapazon tematic variat și interesant, reporterii propunând telespectatorilor reportaje și interviuri, dări de seamă, comentarii și crochiuri, care pun în circuit un bogat material evenimential video, factologic sau file audio și video din istoria relațiilor moldo-române și a țărilor comunității europene.

Analiza emisiunilor *Vector European* din anii 2012-2015 ne dă teme să afirmăm că în fiecare dintre acești ani au fost puse pe post nu mai puțin de 40 de emisiuni cu câte 4 subiecte, care vizează integrarea europeană a țării, dar și chestiuni conexe acestei problematice. Ilustrăm cele expuse mai sus în baza subiectelor emisiunii din 5 octombrie 2015. La această emisiune moderatoarea a anunțat tradițional patru subiecte: „1. Ce mesaj a transmis premierul Strelț de la tribuna ONU? 2. Ce înseamnă SISLAB și cine sunt beneficiarii? 3. Ce lecții a dat principele României Radu autorităților de la Chișinău? 4. Ce pagini ale istoriei nu trebuie date uitării?”. În realitate, aria emisiunii în cauză are o acoperire tematică mult mai extinsă. Astfel, primul subiect nu se rezumă doar la Declarația premierului moldovean Valeriu Strelț privind conflictul transnistrean și necesitatea retragerii trupelor ruse (pacificatoare?) de pe teritoriul Republicii Moldova și înlocuirea lor cu o misiune civilă de menținere a păcii, în conformitate cu standardele dreptului internațional. Referindu-se la acest subiect moderatoarea emisiunii nu doar spune, dar și demonstrează că Declarația premierului „este adumbrită” de situația financiară din țară și de protestele care au loc în centrul Chișinăului, punând pe post un reportaj din Piața Marii Adunări Naționale. Și cel de al treilea subiect al emisiunii în afară de reportajul consacrat subiectului anunțat mai conține și două interviuri privind „politicile de cadre bazate pe meritocrație” și „prevenirea exportului de inteligență” din țară. La fel, și ultimul subiect al emisiunii are în structura sa două reportaje. Unul dintre ele revocă pagini din istorie – Aniversarea dramatică – 75 de ani de la masacrul de la Katyń, unde la 5 martie 1940, din ordinul lui Stalin, au fost împușcați peste 22 de mii de ofițeri polonezi, iar cel de al doilea reportaj este consacrat reunificării Germaniei, la 3 octombrie 1990, în urma căderii Zidului berlinez.

Spațiul nu ne permite, dar am putea aduce exemple și din alte emisiuni, care demonstrează că numărul materialelor jurnalistice îl depășește adesea cu mult pe cel al subiectelor anunțate în program.

Prin urmare, minimumul de patru subiecte, pe care moderatoarea Ludmila Barbă le anunță tradițional la începutul emisiunii, au în medie, luând în calcul și știrea plasată la începutul fiecărui *Vector European*, câte 6-7 materiale jurnalistice de diferit calibru, ceea ce ar însemna că în anii 2012-2015 la cele 800 de subiecte de bază/ la temă am mai putea adăuga, cel puțin, încă 400 de materiale jurnalistice, numărul lot total ajungând la 1200, dintre care cca 80% sunt reportaje și interviuri. Dările de seamă, crochiurile, comentariile și știrile însumează celelalte 20%. Desigur, în privința reportajelor și interviurilor puse pe post, balanța înclină în favoarea reportajelor, raportul fiind de 2:1, dacă nu luăm în calcul emisiunile speciale – 3-4 în fiecare an, unde din motive clare prevalează interviurile. Mai bine de jumătate din interviuri, reportaje și știri sunt consacrate problemelor politice și geopolitice, iar restul (45%) aspectelor economice, promovării valorilor și culturii europene. În anii de referință cele mai mediatizate zece probleme în cadrul videomagazinului *Vector European*

au fost următoarele: 1) Relațiile politice și economice pe axa: Chișinău-Bruxelles și negocierea Acordului de Asociere, a Regimului liberalizat de vize și a Acordului de Liber Schimb cu UE; 2) Situația geopolitică din regiune și relațiile cu țările vecine; 3) Relațiile Republicii Moldova cu Țările Baltice: experiență și ajutor reciproc; 4) Relațiile moldo-ruse; 5) Istoria și principiile de activitate a pieței UE ; 6) Uniunea Europeană și Uniunea Euroasiatică: avantaje și dezavantaje pentru Republica Moldova; 7) Conflictul transnistrean și sprijinul acordat de structurile europene privind apropierea celor două maluri ale Nistrului; 8) Parteneriatul Estic și Republica Moldova; 9) Riscurile situației politice și economico-financiare din Republica Moldova; 10) Evoluția relațiilor RM – NATO.

Concluzii

Analiza întreprinsă demonstrează că jurnaliștii din audiovizual, inclusiv cei de la *Vector European*, au mereu în centrul atenției cele mai stingente și de rezonanță probleme ce fac obiectul relațiilor moldo-comunitare, pe care le mediatizează prin diferite genuri jurnalistice: informative, analitice și de opinie. Ei propun telespectatorilor o gamă variată de subiecte actuale și interesante la tema în cauză. Rezultând din materialele video supuse examinării, considerăm de datoria noastră să venim cu anumite concluzii și propuneri pentru îmbunătățirea activității de abordare și dezbateră a problematicii privind integrarea europeană a Republicii Moldova. În această ordine de idei trebuie ca politicienii, dar și jurnaliștii să nu uite că în anii la care ne referim, dar, parțial, și în prezent, posturile de televiziune din Rusia, care emit în Moldova, sunt sursele media cu cea mai mare credibilitate la cetățenii noștri – peste 70%. Respectiv, nu întâmplător, politicienii cei mai populari în Republica Moldova, conform datelor sondajelor, erau Vladimir Putin și Dimitri Medvedev [13]. Situația nu s-a schimbat cu mult de atunci. Prin urmare, este necesar, subliniază specialiștii, să se lucreze foarte intens la informarea vorbitorilor de limbă rusă, care sunt consumatori de mass-media editată în rusă și, totodată, cei care primii cad pradă dezinformării și manipulării în timpul dezbaterilor pe segmentul integrării europene a Republicii Moldova. Astfel, potrivit sondajelor de opinie operate în luna noiembrie 2013, dintre cei care nu doresc aderarea RM la UE: 28% sunt de etnie români/moldoveni și tocmai 62% etnici ruși, iar 57% etnici ucraineni. În acest caz, după noi, este și de datoria teleradiojurnaliștilor să examineze aprofundat acest fenomen, să înțeleagă exact esența problemei și să evedențieze care sunt temerile vorbitorilor de limbă rusă privind integrarea europeană a țării noastre. Poate este cazul de a propune acestor telespectatori o emisiune în limba rusă, consacrată problematicii integrării europene? Mai mult: o țară trebuie să aibă vocea sa și în exterior, spun jurnaliștii. În acest context, credem, e timpul ca guvernarea de la Chișinău să-și traseze ca obiectiv relansarea postului TV Moldova-Internațional.

În această ordine de idei, îi dăm dreptate realizatoarei emisiunii *Vector European*, Ludmila Barbă, care în cadrul unei ședințe a Clubului de Presă din Chișinău cu tema: „Campanii de advocacy pentru asigurarea transparenței proprietății media, a accesului la informație, promovarea valorilor și integrării europene”, afirma că postul TV Moldova 1 și Radio Moldova au reflectat consecvent subiectul despre Uniunea Europeană. Dar pentru a obține rezultate în procesul de integrare europeană presa trebuie să muncească mult, iar guvernanții „să găsească resurse bugetare pentru a susține această cauză”.

Mai mult: e timpul să realizăm cu toții că pentru ca Republica Moldova să poată pretinde la calitatea de stat candidat la UE, ea trebuie să satisfacă cele trei Criterii de la Copenhaga, fixate încă în decembrie 2003 de Consiliul European:

- să dispună de instituții stabile care să garanteze democrația, supremația legii, drepturile omului și ale minorităților;
- să aibă o economie de piață funcțională, precum și capacitatea de a face față competiției din interiorul pieței comune a UE;
- să dispună de capacitățile necesare pentru asumarea obligațiilor de stat membru al UE, în particular să adere la obiectivele politice, economice și monetare ale Uniunii.

În concluzie reiterăm faptul că mass-media din Republica Moldova, în același număr și audiovizualul, acordă atenție reflectării problematicii legate de integrarea europeană. Mărturie în această privință stă și activitatea echipei redacționale a telegazetelor *Vector European*, și nu numai. Dar, oricum, loc pentru mai bine este. Urmează să înțelegem, neapărat și jurnaliștii, că „povestea de succes” a Republicii Moldova a rămas în trecut și nu e mult până când Georgia și Ucraina, alături de care am purces pe drum european, să ne depășească. Și în acest context audiovizualul moldovenesc nu ar trebui poate să-și diversifice atât de mult diapazonul tematic, cât mai degrabă să studieze mai detaliat și mai aprofundat domeniile-cheie ale relațiilor moldo-comunitare,

evidențiind problemele care persistă și propunând soluții în scopul accelerării parcursului european al țării noastre.

Referințe:

1. BĂRBULESCU, I.G. (coordonator), BRIE, M, TODERAȘ, N. *Cooperarea tranfrontalieră între România și Ucraina, respectiv între România și Republica Moldova. Oportunități și provocări în perioada 2014-2020*. București: Institutul European din România, 2016. 119 p. ISBN 978-606-8202-49-5
2. SAVA, I.N. *Geopolitical Patterns of Euro-Atlanticism. A Perspective from South Eastern Europe, Conflict Studies Research Centre, Central & Eastern Europe*. Series 04/16, June 2004, p.9-10. ISBN 1-904423-78-7
3. BRZEZINSKI, Z. Hegemonic Quicksand. În: *The National Interest*, Winter 2003/04, p.5-16. Disponibil: https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=693769a0-9cac-2cd6-54bd-7fe8aee73a92&groupId=252038 [Accesat: 20.10.2021]
4. POPESCU, N. The Revolutionary Evolution in Moldova. In: *CEPS Neighbourhood Watch*, Issue 3, April 2005, p.1-3. Disponibil: <https://www.ceps.eu/wp-content/uploads/2015/03/NWatch3.pdf> [Accesat: 20.10.2021]
5. ENACHE M., CIMPOEȘU, D. *Misiune diplomatică în Republica Moldova, 1993-1997*. Iași: Polirom, 2000. 432 p. ISBN 973-683-443-3
6. TRENIN, D. *The End of Eurasia: Russia on the Border between Geopolitics and Globalization*. Moscow: Carnegie Moscow center, Cop., 2001. 340 p. ISBN 5-89520-048-6
7. *Obiectiv European*, nr.6, octombrie 2014. Disponibil: <http://api.md/upload/editor/nr6-ro.pdf> [Accesat: 15.04.2021]
8. *Obiectiv European*, nr.7, noiembrie 2014. Disponibil: <http://api.md/upload/editor/ObiectivEuropean-7-RO-web.pdf> [Accesat: 15.04.2021]
9. BARBĂ, L. *Pentru a aprecia unde am ajuns, trebuie să ne amintim de unde am pornit*. Disponibil: <http://curentul.md/it-media/interviu-ludmila-barba-pentru-a-aprecia-unde-am-ajuns-trebuie-sa-ne-amintim-de-unde-am-pornit.html> [Accesat: 10.04.2021]
10. CEPOI, M. *Informarea societății moldovenești privind procesul de integrare europeană: între acțiuni întârziate și manipulare*. IDIS Viitorul, 28 p. Disponibil: http://www.viitorul.org/files/4392299_md_studiu_informa.pdf [Accesat: 10.04.2021]
11. *Ibidem*.
12. BARBĂ, L. *Pentru a aprecia unde am ajuns, trebuie să ne amintim de unde am pornit*. Disponibil: <http://curentul.md/it-media/interviu-ludmila-barba-pentru-a-aprecia-unde-am-ajuns-trebuie-sa-ne-amintim-de-unde-am-pornit.html> [Accesat: 10.04.2021]
13. MORARU, V., MORARU, S. Securitatea informațională ca o condiție a libertății. În: *Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice a AȘM*, 2014, nr.1, p.159-165. ISSN 1857-2294

Date despre autor:

Mihai LESCU, doctor în științe politice, conferențiar universitar, Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării, Universitatea de Stat din Moldova

E-mail: lescumihai@mail.ru

ORCID: 0000-0001-9837-6687

Prezentat la 19.11.2021